

חולין קמ

משה שווערד

1. רש"י חולין דף קמ/א

לרבות שחוטה דמצורע - אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרוני שיהו צדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר:

2. הערות מהרב אלישיב

ברש"י ד"ה לרבות שחוטה דמצורע. אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרוני שיהיו צדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר עכ"ל. וכיבור דברי רש"י, והנה שאני ביטול ברוב מהא דאולין בתר רוב, דבביטול ברוב הרי מדאורייתא נהפך האיסור להיתר, ורק מדין דרבנן הוא שלא לאכול הכל. משא"כ הכא במשולחת דהא דמותרת למצא אותה היינו משום דאולין בתר רוב, והרי כזה לא נהפך האיסור להיתר, דאם באמת הדבר אסור הרי אכל דבר אסור ורק דה"י מותר לו משום דינא דאולין בתר רוב. ולזה כתב רש"י דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרוני - היינו דהרי האוכל אותה אוכל דבר האסור ורק דאם אינו יודע שרי ליה מדין רוב, ולפיכך התירה התורה כזה אף אם יודע בכיורו שזו היא המשולחת. (ועי' מש"כ לעיל קט"ו ע"א).

אכן באמת הלך אחר הרוב הוא היתר לכתחילה ואף עדיפא מצד אחד מביטול ברוב, דביטול ברוב מצדו שהחמירו כזה שלא יבטל בריה וחרה"ל ודש"ל"מ ומשא"כ בהלך אחר הרוב ודלוהו הני ל"ש כזה. ומאידך גיטא מביטול ברוב, וההירו האחרונים שלא להחמיר כזה. וצריך לבדוק אחר המחמיר. ומשא"כ הכא.

3. מהרש"א חידושי הלכות מסכת חולין דף קמ עמוד א

בפרש"י בד"ה שמכפר שעיר המשתלח דאסור במום כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דאסור בטרפה ה"ל למנקט דבהכי קיימינן מיהו קושטא הוא דאיסור מום נמי נפקא ליה מהתם ולא איצטריך חיות אלא אי כדכר נחמן ב"י ואי כדברא ולא פליגי כמ"ש התוס' ודו"ק:

4. תוספות חולין דף קמ/א

למעוטי צפרי עיר הנדחת - תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ו.) והילכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו וצ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשרפה קיימא:

5. ספר שערים מצ' בהל'

למעוטי צפרי עיר הנדחת. כתבו התוס' צ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה, אם היא קרבן כשר, כיון דלהריגה קיימא. ועי' בשו"ת באר יצחק (סי' כד) שהקשה לו ח"א הא אחר שנגמר דינו ונאסר בהנאה לא מצי להקדיש כמבואר במס' ב"ק (מה.) דלאחר שנגמר דינו הקדישו אינו מוקדש. וכשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קסה) הקשה נמי כן, ומוכיח דמיירי שהקדישה לאחר שנעשית עיר הנדחת, דאלי"כ לא חל שם עיר הנדחת, דהא אמרינן [סנהדרין קיא:] "שללה" ולא שלל שמים, וא"כ ממילא הרי בידו לזכות וחל ההקדש אף שעתה הוא הפקר ואינו ברשותו. (עי' מש"כ לעיל קלט. ד"ה מוקדשין) ועי"ש מש"כ לתרץ כזה. ותירץ לו

בהקדם מש"כ הקצה"ח (סי' תה ס"ג) דאיסורי הנאה הוי שלו, רק דלאו ברשותו קאי כו', ומבואר בתוס' מס' קידושין (סג. ד"ה וידים) דקדושת הגוף חלה על דבר שלא בא לעולם, וה"ה על אינו ברשותו, ולפ"ז י"ל דקדושת הגוף חלה על איסורי הנאה, דאף דאיסורי הנאה מקרי אינו ברשותו, מ"מ הא קדושת הגוף חלה על אינו ברשותו כיון דהוי שלו עכ"פ. והא דמס' ב"ק והקדישו אינו מוקדש, מיירי בקדושת בדק הבית, דקדושת הגוף לא שייכא התם, דכיון דהוי נוגח מיפסל למזבח,

6. הערות מהרב אלישיב

✓ אלא אמר ר"נ בר יצחק למעוטי צפורי עיר הנדחת וכו'. ויעוי בתוס' דאע"ג דהו"ל איסור"ג, מ"מ אפשר דלא ממעטינן לקרבן מדכתי' ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר [וכההו"א דגמ' במנחות שם] ע"ש.

✓ ואולם כבר הקשו האחרונים דהא צריך שיהי' ראוי להקרישו לקרבן וכיך דהו"ל איסור"ג הא פקע מבעלתו.

✓ ובספר "באר יצחק" להגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל (יו"ד סי' כ"ד) כתב לתוך דבאמת יסוד החסרון ביסוד הנאה הו"ל משום דחשיב אינו ברשותו, וכלישנא דגמ' דשני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו, [והא דאיתא

בש"ס בכמה דוכתי דאינן שלו, לאו דוקא הוא אלא אינן ברשותו]. וכן תפס הקצוה"ח בסי' ת"ו ס"ק א' ע"ש. ולפ"ז הרי כל החסרון דאינו יכול להקריש דבר שאינו ברשותו היינו משום דכתי' ואיש כי יקריש את ביתו וגר' מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו. וכ"ז היינו דוקא בקדשי בדה"ב דהו"ל דומיא ד"ביתו" וצריך שיהי' ברשותו, משא"כ בקדשי מזבח מצי להקריש אף שאינו ברשותו.]

7. הערות מהרב אלישיב

בעי רב הושעיא הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו. כיון דאילו שביק וכו'. וצד זה מתבאר יותר למ"ד אינה לשחיטה אלא לכסוף דעתה אין לזה שם שחיטה אלא נקובת הושט וי"ל.

✓ וצ"ל דספיקת הגמ' קאי בזמן חז"ל דנתברר להם שיעור שהייה, והיה שייך הן מציאות ולאחר תחילת השחיטה נוטל את האם ואח"כ גומר לשחוט. אבל לדין הרי נפסק שאם שוהה אדם באמצע השחיטה אף שהייה כל-שהיא שחיטתו פסולה, וא"כ לית לן לאיסתפוקי דיטול האם באמצע השחיטה. [ואולם ברמב"ם וש"ע הביאו הך הלכתא. ויעוי' בש"ך יור"ד סי' רצ"ב ס"ק ט"ו] דכתב דמיירי שבשעה ששחט נוטל האם כגון דשחט בחד ידא ולוקח האם בחד ידא או מצוה לאחר ליקח האם ע"ש.]

8. רמב"ם יד החזקה - הלכות שחיטה פרק יג

(יב) שחט מקצת סימנין בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה:

9. מגיד משנה הלכות שחיטה פרק יג

[יב] שחט מקצת וכו'. בעיא דר' אושעיא דבעי הושיט ידו לקן ושחט מיעוט הסימנין מהו מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מיטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דילמא כיון דבידו למיגמרה לשחיטה תקח לך קארי בהו תיקו. ודברי רבינו כאן סתומים דלא ידענו מה היא כוונתו בפירוש שחט מקצת אי קאי אדם או אפרוחים דלפום רהטא דשמעתא אפרוחים קאי דאי אדם קאי לא שייך בה לך ולא לכלביך דהא אם טריפה חייב לשלח ואם דעת רבינו דקאי אפרוחים כפום פשטא דשמעתא לא היה לו לכתוב דין זה כאן אלא למעלה כשכתב היו האפרוחים טריפה שם היה ראוי לכתוב שחט מקצת וכו' אבל כאן בדיני האם מה שייכות יש לדין זה והדבר צ"ע. ולפי שהבעיא סלקא בתיקו לפיכך כתב רבינו חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה כדרך כל בעיא דסלקא בתיקו:

10. לחם משנה הלכות שחיטה פרק יג

[יב] שחט מקצת סימנין וכו'. שם (דף ק"מ) פירוש מקצת סימנין של האפרוחין דהשתא הוי אפרוחין טרפות ובעיין לא איפשיטה ולכך כתב רבינו שאם לא שלח אינו לוקה

11. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קיב/א

בעי רב חסדא בהמת עיר הנדחת מהו דתיתהני בה שחיטה לטהרה מידי נבילה לפי חרב אמר רחמנא לא שנא שחטה משחט לא שנא קטלא מקטל או דלמא כיון דשחטה מהניא לה שחיטה מאי תיקו

12. רש"י סנהדרין דף קיב/א

לא שנא שחטה משחט לא שנא קטלא מקטיל - דבין בשחיטה ובין בהריגה קרינא ביה לפי חרב דאפילו שחטה מיתה בעלמא היא ולא מהני מידי, או דילמא לפי חרב היינו שלא כדרך שחיטה, אבל דרך שחיטה מהניא לה לטהרה מידי נבילה, דנהי דלאכילה איתסרה ואיסור הנאה הוא, אבל תיהני לטהרה מידי נבלה:

13. ביכורי אליהו [חולין]

הנדחת? ויש לומר, דהא יעי' ברש"י כאן שכ' דבעוף עיר הנדחת שורפין אותה, וצ"ע דהא כ' "לפי חרב"? ויש לומר, דהדין של לפי חרב לפי רש"י הו' רק על בהמות ולא על עופות, ובזה מיושב הקו' שלנו דהיאך יש הם שחיטה על עוף עיר הנדחת, כיון שאין דין "לפי חרב" אלא בבהמות ולא בעופות. אמנם יעי' ברש"ש שהביא דדעת הרמב"ם הוא שיש דין "לפי חרב" אפי' בעוף עיר הנדחת, ור"ל שם דאף לפי רש"י יש דין לפי חרב ואחר כך יש דין שריפה, ולפ"ז הדרא הקו' לדוכתיה? ונראה, דצ"ל דמה דמספקא ליה לרב חסדא באמת היה פשיטא ליה לרב נחמן בר יצחק, ושמתני מאד לראות שגם מרן החז"א זצ"ל, נתקשה בקו' זו, וכ' כדברינו דמה דמספקא ליה לרב חסדא, פשיטא ליה לרבנני, וכ' דלכך הרמב"ם השמיט בעיית רב חסדא משום דפשט ליה הך בעיא מדעת רבנני בסוגין דיש שם שחיטה על בהמת עיר הנדחת. ועיין עוד בתשובות של ר' משה זצ"ל על סדר קדשים, דא' הק' לו הקו' שלנו גם כן, עיי"ש באריכות, ועיין עוד בשו"ת עונג יו"ט סי' סח' שהאריך בקו' זו גם כן.

לב) אמר רבנני למעוטה ציפורי עיר הנדחת: הנה, עי' בסנהדרין דף קיב', דבעי רב חסדא אי שחט בהמה של עיר הנדחת, אי מהני הך שחיטה לטהרו מידי נבילה או לא, דהא כיון דיש חיוב על הבהמה להרגה "לפי חרב" ממילא חלה על השחיטה שלו שם "לפי חרב" דהיינו שהוא מעשה "הריגה" ולא מעשה "שחיטה", או שמא יש שם שחיטה עליה ומשום דלפי חרב היינו רק כשהרג אותה באופן שאינו רגילה, ולא איפשיטא הבעיא שם. וקשה, דהא הגמ' כאן הביא קרא לומר דא"א לשחוט עוף של עיר הנדחת בשביל מצורע, ועל כרחק דמוכח דיש שם שחיטה על שחיטת דבר שהוא מעיר

14. מרגליות הים סנהדרין [שם]

העיר מחולק ק"מ דקייטא להו דתתני שהיטת צפורי ציה"ג וראה בתוס' שם ד"ה למעוטי צפורי ציה"ג כו' וצ"ע בבהמת ציה"ג אם עבר הקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשריפה קיימא, וצ"ע הא צ"ע דאי אינה מטהרתה מידי נבילה איך תחשב שהיטה לקדשים וראה כו"מ כוכב מיעקב סי' ס"ב. וע' סדרי סהרות למס' כלים פ"א (י"ח ב) ד"ה בעי ר"ח וכו', סו"ת יד יצחק (סטולטשובר) ח"א סי' קכ"ה וסי' קכ"ג. סו"ת פהרי"ץ חיות סי' מ"ז, ובצננת פננת לרמב"ם הל' יו"ט סי' מ"א. וסמ' הל' טאכלות אסורות פ"ד הב"ב (פ' רע"ג). יוכלו חמדה פ' ראה אות ו' (ע"ה ג"ד). בסו"ת בית שערם מהגרי"א בל"ח יו"ט סי' רכ"ב, בס' דעת מרדכי (קידון תרצ"ט) סי' סו ובקונטרס עין יהודה בטה"ס סמ', ובס' עבודת הלוי מהגרי"א רודרמן (קידון תר"ץ) סי' כ"ד.

כך. בעי ר"ח בהמת ציה"ג מהו דתיתהני בה שחיטה לטהרה מידי נבילה כו'. [בהמרה מביא בשם המאירי והולכין בה לתחמיר] וכן יראה לו בכור הנסקל ששחטו לאחר שנבחר דינו כו'. ומתגרש"ש הגא' כ' נראה דכיה"ג מהניא בית שחיטה לטהרו מידי נבילה [וכי"ב להרי"א ברס"י כנחות כו'. והנה זה מפורר בגמ' חולין ע"ה ב' מדי ריש שמטהרה מידי נבילה. וצ"ע בס' מתנה דוד (ירושלם תרמ"ט) אהל דוד. ובשו"ת בית יצחק א"ח סי' י"ג כ' לתלך דבכתה"ג אי לא יוכל להמיתו במיתה הכתובה בו יוכל להמיתו בכל מיתה שהוא אבל בעיה"ג דוקא לפי חרב כו' עיי"ש] [בסו"ת ע"ג יו"ט סי' ס"ח. וע' בהעסק שאלה לשאלות פ' תורת המצורע כאלתא פ"ח את כ']